

SHAXSNING AQLIY VA AXLOQIY KAMOLOTIDA OILANING O'RNI

Turdiyeva Nigora G'ani qizi

O'zbekiston milliy universiteti

Jizzax filiali, "Oila psixologiya"si kafedrasida o'qituvchisi

nigoraturdiyeva2004@gmail.com

Ergasheva Klara

O'zbekiston milliy universiteti

Jizzax filiali, "Oila psixologiya"si yo'nalishi 3- bosqich talabasi

Annotatsiya

Maqolada Oiladagi sibling munosabatlarning shaxslarga ta'sir etishi jarayonidagi shaxs o'zligini anglash jarayonida paydo bo'luvchi psixologik xususiyatlari, oilaviy munosabatlarning farzandlar tarbiyasiga ta'sirini o'rgangan olimlar nazariyalari masalalari ham keng yoritilgan.

Kalit so'zlar. oilaviy muhit, ijtimoiy-iqtisodiy, kommunikatsiya, semantik, koordinata, empatiya, frustratsiya, stereotip, sotsializatsiya, virtualizatsiya, fobiya, Sibling, bixevioral, er-xotin munosabati,

Аннотация. В статье также широко освещаются психологические особенности влияния сиблинговых отношений на личности, которые проявляются в процессе осмысления личности личности, и теории ученых, изучавших влияние семейных отношений на воспитание детей.

Ключевые слова. семейная среда, социально-экономическая, коммуникативная, семантическая, координационная, эмпатия, фрустрация, стереотип, социализация, виртуализация, фобия, ригидная, сиблинговая, поведенческая, парные отношения.

Annotasion. In the article, the psychological features of the influence of sibling relationships on individuals, which appear in the process of understanding the identity of the individual, and the theories of scientists who have studied the influence of family relationships on children's upbringing are also widely covered.

Keywords. family environment, socio-economic, communication, semantic, coordinate, empathy, frustration, stereotype, socialization, virtualization, phobia, rigid, Sibling, behavioral, couple relationship.

Oila tizimli shaxs sifatida nikoh, ota-ona va aka-uka munosabatlarini o'z ichiga oladi. Agar ilgari oila va ijtimoiy psixologiya asosan nikoh va bola-ota-ona munosabatlarini hal qilishga qaratilgan bo'lsa, bugungi kunda shaxsning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishda aka-uka munosabatlarining ahamiyati boshqa oila ichidagi munosabatlardan kam emasligini isbotlovchi tadqiqotlar tobora ko'payib bormoqda. Aka-singil munosabatlarining xususiyatlari bolaning kelajakdagi oilasi, turmush o'rtog'i haqidagi g'oyalarini shakllantiradi; va umuman olganda, jamiyatda barcha darajadagi xatti-harakatlar strategiyasini tanlashga ta'sir qiladi: shaxsiy, professional, do'stona va boshqalar.

Opa-singillar (inglizcha sib - qarindoshlik) bir oilada tarbiyalangan barcha bolalar (aka-uka va opa-singillar) deb ataladi. Qardoshlar o'rtasidagi munosabatlar - bu avtonom va mustaqil bo'lmagan holda, oilaviy munosabatlarning umumiy tarkibiga kiradigan yagona bolalar quyi tizimi. Psixologiya birodaru opa-singillarga ikki tomonlama tuzilma sifatida qaraydi. Bir tomondan, bu boshqa oila quyi tizimlari bilan vertikal bog'liqlik bo'lib, ularning a'zolari ko'plab rishtalar bilan bog'langan: qon, hissiy, maishiy va boshqalar. Boshqa tomondan, aka-uka va opa-singillar har doim oilaning eng yosh quyi tizimi hisoblanadi. tengdoshlar (har qanday yosh farqi bilan). Bu bolaning hayotidagi birinchi "tenglar guruhi" bo'lib, u erda kattalar oila a'zolari bilan emas, balki tengdoshlari bilan munosabatlar o'rnatishni o'rganadi.

So'nggi o'n yilliklarda psixologiyada aka-uka munosabatlari mavzusi sezilarli darajada yangilandi. Muammoning asosiy jihatlaridan biri bu integral oila tizimining elementlaridan biri sifatida birodarlar quyi tizimining o'zaro ta'siri mexanizmlari. Bu masalaga qiziqish tabiiydir, chunki oila ijtimoiylashuvning birinchi instituti bo'lib, u erda shaxsning o'zini o'zi anglashining shakllanishi va shakllanishi ijtimoiy va ijtimoiy-madaniy me'yorlarni o'zlashtirish orqali sodir bo'ladi, bu uning keyingi rivojlanishining asosiga aylanadi. jamiyatda moslashish. O'sib borayotgan shaxsning moslashuvchan qobiliyatlari qanchalik muvaffaqiyatli shakllanishi ko'p jihatdan oila tarkibining barcha quyi tizimlarining o'zaro uyg'unligiga bog'liq. Aslida, bu nafaqat oila a'zolarining, balki butun jamiyatning psixologik xavfsizligi masalasidir (Krasnyanskaya, Tylets, 2016; Krasnyanskaya, Tylets, 2015), shuning uchun u xavfsizlik psixologiyasi muammolaridan "chiqish yo'li" ga ega (Krasnyanskaya, Tylets, 2020; Krasnyanskaya, Tylets, Ioxvidov, 2021). Oila tizimli shaxs sifatida nikoh, ota-ona va aka-uka munosabatlarini o'z ichiga oladi. Agar ilgari oila va ijtimoiy psixologiya asosan nikoh va bola-ota-ona munosabatlarini hal qilishga qaratilgan bo'lsa, bugungi kunda shaxsning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishda aka-uka munosabatlarining ahamiyati boshqa oila ichidagi munosabatlardan kam emasligini isbotlovchi tadqiqotlar tobora ko'payib bormoqda. Aka-singil munosabatlarining xususiyatlari bolaning kelajakdagi oilasi, turmush o'rtog'i haqidagi g'oyalarini shakllantiradi; va umuman olganda, jamiyatda barcha darajadagi xatti-harakatlar strategiyasini tanlashga ta'sir qiladi: shaxsiy, professional, do'stona va boshqalar.

Opa-singillar (inglizcha sib - qarindoshlik) bir oilada tarbiyalangan barcha bolalar (aka-uka va opa-singillar) deb ataladi. Qardoshlar o'rtasidagi munosabatlar - bu avtonom va mustaqil bo'lmagan holda, oilaviy munosabatlarning umumiy tarkibiga kiradigan yagona bolalar quyi

tizimi. Psixologiya birodaru opa-singillarga ikki tomonlama tuzilma sifatida qaraydi. Bir tomondan, bu boshqa oila quyi tizimlari bilan vertikal bog'liqlik bo'lib, ularning a'zolari ko'plab rishtalar bilan bog'langan: qon, hissiy, maishiy va boshqalar. Boshqa tomondan, aka-uka va opa-singillar har doim oilaning eng yosh quyi tizimi hisoblanadi. tengdoshlar (har qanday yosh farqi bilan). Bu bolaning hayotidagi birinchi "tenglar guruhi" bo'lib, u erda kattalar oila a'zolari bilan emas, balki tengdoshlari bilan munosabatlar o'rnatishni o'rganadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Abdullayeva D., Yarqulov R., Atabayeva N, Oila psixologiyasi. T 2015, 7 b.
2. G'.Shoumarov, I.O. Haydarov N.A. Sog'inov, F.A. Akramova, G. Solihova, G. O ila psixologiyasi, T 2010., Sharq nashriyoti, 211 b.
3. Uskanovich, O. R., & Abdurazakovna, O. S. (2023). OILADA AYOLNING PSIXOLOGIK SAVODXONLIGINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Journal of new century innovations, 25(4), 72-77.
4. Uskanovich, OR, & Abdurazakovna, OS (2023). INSON ONGINI OZIQLANTIRISH. Yangi asr innovatsiyalari jurnali , 25 (4), 67-71.
5. Uskanovich, Otamuratov Rustam, Otamuratova Sarvinoz Abdurazakovna, Ibodullayeva Nodira. "VIRTUAL MUHITDA O'ZARO SAMARALI TA'SIRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI." Yangi asr innovatsiyalari jurnali 25.4 (2023): 62-66.
6. Otamuratov R.U. Internet ijtimoiy tarmoqlari foydalanuvchilari faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari bilan shaxsiy xususiyatlarning aloqasi., Ташкентский государственный стоматологический институт., "Med Union" медицинский научно-практический журнал. Volume 2, Issue 1, 2023
7. Otamuratov R., Otamuratova S. O'smirlarda kasbiy o'zligini anglashiga xavotirlanishning ta'siri., O'zMU XABARLARI., MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI ILMIY JURNALI., 2023 1/1 Ijtimoiy gumanitar fanlar turkumi, 140-144 b., Toshkent 2023.
8. Uskanovich, O. R. (2022). PSIXOLOGIYADA XAVOTIRLANISHNING ILMIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 494-498.
9. Otamuratov R.U. O'SMIRLARDAGI KASBIY O'ZLIGINI ANGLASHIDAGI XAVOTIRLANISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI // CARJIS. 2022. №Special Issue 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-smirlardagi-kasbiy-ozligini-anglashidagi-xavotirlanishning-psixologik-xususiyatlari> (дата обращения: 30.01.2023).
10. Otamuratov R.U., Ochilova M. EMOTSIONAL INTELEKT TUSHUNCHASINING PSIXOLOGIK O'ZIGA XOSLIGI // CARJIS. 2022. №Special Issue 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/emotsional-intelekttushunchasining-psixologik-o-ziga-xosligi> (дата обращения: 30.01.2023).

11. Otamuratov, R., & Otamuratova, S. (2023). INTERNETNING SHAXSGA TA'SIRI MUAMMOSINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(1).
12. Otamuratov, R., & Otamuratova, S. (2023). VIRTUAL MUHITNING SHAXSGA TA'SIRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(1).
13. Otamuratov, R., & Otamuratova, S. (2023). VIRTUAL MUHITNING SHAXSGA TA'SIRINING HISSIY OMILLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(1).
14. Р.У.Отамуратов., Ўқувчиларда касбий мотивациялар шаклланишининг психологик омиллари. Ўзбекистонда психологияни ривожлантириш муаммолари: назария ва амалиёт уйғундиги. 2021., - 282 б.
15. R.U.Otamuratov, S.A.Otamuratova., Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish., МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ЖИҲАТЛАРИ Республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами., 2021., 494 б.
16. R.U.Otamuratov., Kasbiy tanlovlardagi xavotirlanishning psixologik xususiyatlari., ГЛОБАЛ ДУНЁДА ПСИХОЛОГИЯ ФАНИ: НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЁТ, ЧАҚИРУВЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАР Профессор Эргаш Ғозиевич Ғозиев хотирасига бағишланган Республика илмий-амалий конференцияси материаллари 16 феврал 2022 йил 2022 у., - 379 б.
17. Х.Рухиева, Р.Отамуратов., Ўсмирлик даврига хос бўлган суицидал хулқатворнинг психодиагностикаси., “Tafakkur tomchilari”Т-2021., 237-241-bet.
18. Sh.E.Yuldashev, R.U.Otamuratov, E.M.Safarova., Voyaga yetmaganlar o'rtasidagi suisidal holatlar psixoprofilaktikasi va diagnostikasi., “Fan va ta'lim” Т-2022., 4,231-bet.
19. R.U.Otamuratov., Kasbiy motivatsiyalarda qo'rquv va xavotirlanish psixokorreksiyasi, magistrlik dis., Т-2022., 79-bet.